

PAMFLETTER

Imot dårskapen

Agnes Ravatn, Karine Nyborg og Maja S.K. Ratkje tar ansvar og risiko.

Pamflettister: Agnes Ravatn, Maja S.K. Ratkje og Karine Nyborg kjemper seg hinsides selvfølghetene.

FOTO: NIKLAS LELLO OG JAN-ERIK STØSTAD

Karine Nyborg
**STEMMER # 9: TO
STEMMER**
85 sider. Aschehoug. 2013

Agnes Ravatn
STEMMER # 10: IKKJE
73 sider. Aschehoug. 2013

Maja S. K. Ratkje
**STEMMER # 11:
EKSPERIMENTELL
KVINNEGLAM**
123 sider. Aschehoug. 2013

«**Dersom dette kan** / lesast som ein artig / petit om kafé og / amming så skyt meg.» Ser vi bort fra at prosaen her har pådratt seg poesiens karakteristiske linjeskift, er dette en umiskjennelig agnesravatnisk formulering av imperativet som ligger til grunn for flere av bidragene i Aschehougs pamflettserie «Stemmer», utgitt i anledning stemmerettsjubileet.

Hver måned har forlaget sendt ut et nytt, lite hefte, signert så forskjellige skribenter som Toril Moi, Charlotte Thorstvedt og teologen Gyrid Gunnes. Den siste og nyss lanserte teksten er vinneren av en konkurranse forlaget utlyste tidligere i år. Her serverer matjournalist Jon Krog Pedersen en personlig beretning med den Knausgård-alluderende tittelen *Også min kamp*.

Det de tre siste av seriens ordinære utgivelser mer enn noe annet har til felles, er at de kjemper for å unngå uvesentligheten Agnes Ravatn advarer mot. Komponist og musiker Maja S. K. Ratkje, forfatter og professor i samfunnsøkonomi Karine Nyborg og

ikke minst Ravatn selv (som for anledningen har gjort poet av seg) bestreber seg på å artikulere noe akutt og betydningsfullt hinsides kronikksjargongens beklemmende rammer.

Teori og praksis. Av de tre er det Ratkje som går mest konkret til verks. I et (rettmessig) indignert angrep på kvinnefiendtlige strukturer innen kunstmusikken – og særlig dens avantgardistiske falanks – lister hun opp skjevhetene.

Kvinnelige komponisters arbeider spilles så godt som aldri av norske orkestre, utdanningsinstitusjonene er fullstendig mannsdominerte og tilværelsen som briljant kvinnelig aktør byr på tallrike ubehagelige, ofte åpent nedverdiggende erfaringer. Ratkjes empiri er så nedslående at hun knapt trenger å gripe til noe analytisk nivå for å overbevise.

Tolv hundresiders, digitaltrykte pamfletter kan neppe ha utgjort noe massivt løft for Aschehoug.

Karine Nyborg, på sin side, forsøker å skape kontakt mellom de analytiske virkemidlene hun daglig gjør bruk av som økonom og fiksjonens vilje til å stille opp tydelige, litterære situasjoner. Studieobjektet i hennes pamflett er ikke samfunnets kjønne betingelser, men heller ansvar og oppmerksomhet som sådan.

Ved hjelp av såkalte diktator-eksperimenter har hun supplert

økonomifagets matematiske apparat med empiriske funn angående menneskers følelse av plikt og ansvar. Er vi villige til å skaffe oss informasjon som kan avsløre de moralske problemene ved valgene vi foretar?

Og som en stadig påminnelse om eksperimentenes og modellenes generelle karakter går Nyborgs «økonomstemme» i samtale med hennes «litterære» stemme. I tangeringspunktene mellom det som kan utledes vitenskapelig og det som må tenkes frem i fiksjonens språk, finner Nyborg om ikke svarene, så i hvert fall ord til å stille spørsmålene på nye måter.

Meddelelsens problem. For et par år siden skrev Ravatn en artikkel i *Vagant* (3/2011) som satte Ottar Brox' forestilling om «vår kollektive dårskap» i forbindelse med det frihetens paradoks forfatteren Arild Asnes opplever i Dag Solstads roman fra 1971.

Norske forfattere er helt frie, erkjenner Asnes, og nettopp av den grunn føler han seg låst i storsamfunnets selvbebreftende maskineri. Som Ravatn påpeker: «[Asnes] er meir enn nokon berar av det kapitalistiske Vestens myte om fridomen, han er mytens viktigaste person, og jo meir kritisk, jo meir opprørsk, jo sterkare manifestasjon av myten.» For Asnes var det umulig å ytre seg som kritisk intellektuell fordi alt han sa bare ville understreke fortrefeligheten i samfunnet han så inderlig ønsket å forandre.

Ravatn, som skriver førti år senere, er stilt overfor et litt annet landskap: «Det handlar om

sjølve premissa for å delta i den offentlege samtalen; dei språklege rammene ein må plassere tankane sine innafør, reaksjonane ein kan vente seg, alltid i den same nedlatande, kjeklande tonen, dei tilsikta feillesingane, og ikkje minst: Det resulterer ikkje i noko, og det er heller ikkje meininga at det skal resultere i anna enn oppvising i retorisk revirmerking, då dette er det ein er aller best utrusta til å eksellere i, og sendeflatene skal jo fyllast.»

Særlig Ravatn og Ratkje minner oss på hvor vanskelig det er å artikulere virksom feminisme i en samtale som i tiltagende grad domineres av en «hjernevasket» høyreside.

Som en forlengelse av det kapitalistiske samfunnets selvforelskede toleranse, som Solstad beskrev tidlig på 1970-tallet, er sentrale deler av den offentlige samtalen i dag omgjort til et konsekvensløst teater hvor selv de mest vesentlige utspillene sliter med å bryte ut av tredagerssyklusen som i beste fall kulminerer med en opptreden på Dagsnytt 18.

Å late som ingenting. Sett fra et publisistisk ståsted er serien «Stemmer» et rent opportunistisk forehavende. Alle som har hatt en tå innenfor den norske kulturokonomien vet at offentli-

ge støtteordninger er rettet inn mot slik feiring av det humane og progressive Norge (neste år er det grunnlovens tur). Tolv hundre siders, digitaltrykte pamfletter kan dessuten neppe ha utgjort noe massivt løft for Aschehoug.

Men skribentene behøver ikke av den grunn å være opportunist. I hvert fall søker Nyborg, Ratkje og Ravatn alle den innstillingens rake motsetning. Ved å løpe bevisst risiko, uttrykke seg i språklige hybridformer de ellers ikke benytter og åpent kjempe seg hinsides selvfølghetene, representerer disse tre tekstene ansatsene til en slags protest.

Særlig Ravatn og Ratkje minner oss på hvor vanskelig det er å artikulere virksom feminisme i en samtale som i tiltagende grad domineres av en «hjernevasket» høyreside som vil kalle kjønnsdiskriminering for en biologisk betinget spade og machoskribenter besatt av sin postfeministiske mannlighet. (Jfr. nettmagasinet *Harvest*: «Han har tatt seg i å mose mat til seg selv, fordi han er vant til babymat, mens kamerater spiser selvskutt elg på fjellet.»)

Ytterst der ute, ved grensen til det språkløse, finner vi dessuten internettets kvinnehatende troll.

Lettest hadde det vært, som Ravatn skriver, å «late som ingenting og / berre skrive eitt eller anna», en løsning mange later til å foretrekke. Disse tre skribentenes fortjeneste er at de med virksomme og ansvarliggjørende tekster motsetter seg en slik apatisk impuls.